

Рената Винничук
(Полтава, Україна)

АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИЗАЙНУ

У статті розглядається історична ретроспектива та визначається аксіологічна сутність дизайну.

Ключові слова: дизайн, естетизація, художні цінності, соціокультурне середовище.

Постановка проблеми. Виникнення дизайну відноситься до початку минулого століття, коли виникає потреба визначення нових вимог до якості промислової продукції у зв'язку з виникненням масового виробництва. Перші дизайнери шукали нові засоби художньої виразності в умовах, які зробили традиційне оздоблення речей і виробів безглуздими і непрактичними, засоби, що відповідають промисловим методам творення матеріальних і художніх цінностей. Цей період заклав соціокультурну базу на якій і виріс сучасний дизайн.

Аналіз останніх досліджень. До визначення сутності «дизайну» як наукової категорії у своїх працях зверталися такі дослідники: Валькова Н.П., Глазичев В.Л., Голікова О.П., Грабовенко Ю.О., Даниленко В.Я., Дмитрук А.Г., Зенкевич Є.П., Кулеєва Л.М., Лазарев Є.М., Малдонадо Т., Михайлов С.М., Михайленко В.І., Москаєва А.С., Соловйов Л.А., Шевчук Т.А. та ін.

Мета статті розглянути історичну ретроспективу та визначити аксіологічну сутність дизайну.

Робота піонерів світового дизайну тривала і на етапі пов'язаному з економічною кризою 1930-х рр. В цей час до поліпшення якості промислової продукції включилися нові країни і регіони, насамперед США. На перший план вийшли ринкові проблеми дизайнерського творчості, виник так званий комерційний дизайн.

Головною особливістю періоду передвоєнних років є становлення

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики»

професіоналізму і повної самостійності дизайну як сфери творчої діяльності, що володіє специфічними засобами праці, своїми естетичними завданнями та методами їх розв'язання, особливими навичками і прийомами. Це не тільки знайшло відображення в практичній роботі, але і призвело до народження ряду творчих організацій і шкіл, що сприяло виділенню дизайну з поміж інших видів мистецтва.

Післявоєнний етап розвитку дизайну можна назвати періодом бурхливого зростання всіх видів і форм дизайнерського проектування, часом проникнення дизайнерської свідомості практично у всі сфери творчості. Цей бурхливий ріст продовжується і до сьогодні. Однак нинішнє становище дизайну пов'язано в першу чергу з якісними змінами засобів комунікацій. Поява мас-медіа та Інтернету послужило основою швидкого зростання і поширення дизайну.

Але головна зміна статусу дизайну відбувається у зв'язку з процесом глобалізації. Сьогодні відбувається універсалізація впливу на різні національні цінності. Як наслідок, перехід управління світовою економікою до транснаціональних корпорацій, знищення національних, культурних і духовних цінностей.

В результаті вищезазначених соціокультурних перетворень сталося і якісна зміна статусу дизайну. Самим напруженим моментом цієї зміни є трансформація взаємовідносин дизайну і мистецтва. У період становлення дизайн і мистецтво перебували в стані чіткої субординації. Однак сьогодні, подолавши опір терміну «технічна естетика», дизайн претендує на те, щоб вважати себе самостійним видом мистецтва. Ці зміни можна пояснити декількома причинами, які відбулися в культурі і суспільстві.

Перша причина пов'язана з сучасною трансформацією функцій, що традиційно виконувались в системі культури. Цьому сприяла і добровільна відмова більшості сучасних живописців від фігуративного реалізму, що прибрав з творів мистецтва наочне змістове начало.

З перших авангардистських течій в західному мистецтві початку ХХ століття однією з істотних відмітних рис мистецтва в цілому є розробка нових композиційних прийомів, пошук нових засобів виразності. Вже кубізм, вирішуючи свої специфічні задачі, створив не тільки картини, колажі, не тільки оформився в новий напрям образотворчого мистецтва, але й створив нові засоби зображення і бачення навколишнього світу. Його спроба зв'язати все предметне оточення людини в єдину структурну систему, звести все розмаїття форм до основних елементів і вже з цих елементарних одиниць відтворити нове ціле, фактично цілісний новий світ, зіграла величезну роль у звільненні художньо-проектного мислення від вантажу померлих форм, здавалися необхідними і природними. Через нову архітектуру логіка кубізму була, хоча ще недостатньо послідовно, сприйнята елітарним дизайном Баухауза, що мало вплив на формування його творчого становлення. Але все ж різниця була незаперечною в тому, що мистецтво працювало з філософським освоєнням світу, а дизайн – з формальним. Поступово нові теми для пошуків у мистецтві стають актуальними для дизайну. Крім усього іншого цитування предметів мистецтва стає масовим і доступним.

І найголовніше, дизайн що прийшов у сучасний світ із завданням естетизації промислових зразків і чітко дистанціюючись від мистецтва, повільно і планомірно займає все більший простір культури, витісняючи з нього мистецтво. Сучасні інсталяції об'єктів дизайну, теоретична розробка концепції, епатаж і маргінальність – все це зближує дизайнера з концептуальним художником. Об'єкти дизайну виставляються як артефакти. У них є Майстер, вони в однині. Відбувається асиміляція мистецтва у дизайн і дизайну в мистецтво.

Іншими словами, мистецтво поступово відмовляється від майже ритуальної для нього ідеї творця, замінюючи її далеко не однозначною роллю виразника предметної сутності, детонатора прихованих відчуттів, опускаючись тим самим до декоративного оформлення життєвого простору,

тобто впритул примикаючи до епархії прикладного мистецтва. Інша причина пов'язана з промисловою революцією і становленням дизайну в нинішньому його розумінні. Відділення спеціаліста, проектуючого форму речі, від рутини її безпосереднього виготовлення виявилось надзвичайно ефективним: художники і виробничники стали концентрувати зусилля кожен на своєму полі, а якість масової продукції позбулася випадковостей ремісничої праці.

Наступною причиною можна назвати докорінну культурну трансформацію самої людини. Концепцій з приводу сучасної культурної трансформації людини багато. Найпоширеніша думка з цього приводу зазначає, що раніше людина була замкнена у рамках національних культур. Сьогодні людина стає все більш мобільною у всіх сенсах, спокійно засвоює калейдоскоп чужих звичаїв і вірувань, вітаючи зміну мод, концепцій і символів які розмивають традиційні норми поведінки і сприйняття дійсності.

Всі вищевказані причини визначають головну сучасну тенденцію зміни дизайну, а саме капітальний рух суспільства від парадигми «стихійного відтворення» до «проектної» парадигми. Сьогодні людство переконане, що нове повинно бути краще, ефективніше старого, і це «краще і ефективніше» слід і потрібно передбачати і конструювати. В результаті поле діяльності професійного дизайнера розширилося безмежно, що об'єктивно співпало з інформаційними технологіями, трансформаціями суспільства і глобалізацією культурного простору.

Завдяки своїм неймовірним художнім, технічним і комунікативним можливостям дизайн стає носієм ідей сучасної культури. Він є на сьогодні вже цілком самостійним видом творчої діяльності з виробленими художніми прийомами і своїм теоретичним обґрунтуванням. Володіючи великою мобільністю і творчою свободою дизайн на сучасному етапі стає авангардом культурних змін і провідником глобальної культури.

Отже, дизайн сьогодні це продукт складного переплетення багатьох факторів і не останній з них це значущість концептуальної бази проектної

справи, що раз за разом доводить свою перспективність і дієвість.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Генисаретский О.И., Щедровицкий Г.П. Теоретические и методологические исследования в дизайне. / О. И. Генисаретский, Г. П. Щедровицкий. Избранные материалы. Ч. I. Труды ВНИИТЭ. Техн. эстетика. Вып. 61. – М., 1990.
2. Глухих Н.А. Модельер или дизайнер? / Н. А Глухих. // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. 2005. – № 1. – С. 145-148
3. Даниленко В.Я. Дизайн. / В. Я. Даниленко – Харків: Вид-во ХДАДМ, 2003. – 317 с.
4. Дмитрук А.Г. По законам красоты. О дизайнерском творчестве. / А. Г. Дмитрук – К. : Мистецтво, 1985 – 78с.

Винничук Р.В. Аксиологические аспекты дизайна.

В статье рассматривается историческая ретроспектива и определяется аксиологическая сущность дизайна.

Ключевые слова: *дизайн, эстетизация, художественные ценности, социокультурная среда.*

Vynnychuk R. Axiological aspects of design.

The article discusses the historical retrospective and determined axiological essence of design.

Key words: *design, aestheticism, art values, socio-cultural environment.*